

jezika, nekaj zato, ker je naša učenost v njih prve početke našla, nekaj pa, ker se ju učeni med seboj nekoliko še dandanašnji poslužujejo.

Iz latinskega govorjenja so postali v poznejših dobah s mešanjem vsakterih družih novi jeziki, ki jih sploh romanske ali vlaške imenujemo.

V teh svojih hčerkah je pokazala latinska beseda svojo znotranjo moč, v kateri je clo svojo učiteljico, grško namreč, presegla; zakaj grški jezik v nobenem narečji, latinski pa v neštevilnih živih in nikdar živeti ne neha.

Narodi romanskega jezika so:

3) Italijani, prav pa Vlahi (Lahi) imenovani, sedanjí prebivavci v Italii (na Laškem); število njih znaša do 26 milijonov; Lahi so v mnogo narečij razdeljeni, med katerimi najčistejši toskansko je pismenski jezik ter je največjo popolnost v pesmih, na gledišču in spevih doseglo. Beseda Vlah po korenini pomeni Celt ali Gal, zdaj pa sploh pomeni, kar Roman, to je, zmešanina latinskega s kakim ptujim jezikom. Tako imenujejo Slovani Valahe podonavske Rumune in Morlake, Vlahe v Dalmaciji.

4) Francozi (38 milijonov) po Francozkem, južnih krajih Belgije in zahodni strani Švajce razširjeni, kjer ž njimi sosedni narodi grmanskega rodú se ravno tako zavoljo jezika in narodnosti poganjajo, kakor zahodni Slovani z Nemci. Francozki jezik je diplomatski in v njem se omikani ljudje po mnogih deželah razgovarjajo, akoravno ni, kakor kdo misli, že sam na sebi znamenje in neobhodna potreba omikanosti, — zakaj vsak narod zamore v svojem lastnem jeziku omikan biti.

5) Španjolci in Portugaljci, ki prebivajo na pirenjskem polotoku in ki so svoj jezik tudi po Ameriki, po celi Brazilii in nekoliko tudi v Indii razširili.

6) Angličani (Angleži) se smejo po sedanjem govorjenju bolj romanskemu, po korenini pa germanskemu plemenu prištevati, kjer bomo tudi o njih govorili.

Zvunaj teh velikih in gospodarskih romanskih narodov zaslužijo, da jih tukaj omenimo, tudi manjši narodi, ki jezik govorijo, kateri je iz latinskega in nekoliko tudi iz slovanskega jezika izviral. Ti so:

7) Furlanci v mestu Gorici, v Vidmu in v tistih krajih med Gorotanom in beneškimi Taljanci.

8) Valahi ali, kakor sami sebi pravijo, Rumuni, na številu blizo 8 milijonov, katerih je ena tretinka pod avstrijsko vlado in sicer v Sedmograškem (Erdelju) in na Ogerskem; večidel pa jih je v Valahii in v Multanih (Moldavi), nekoliko tudi po grško-slovanskih deželah (v Tracii in Makedonii), tako, da samo proti večeru Madžare za sosedo imajo, drugod so pa povsod od Slovanov obdani in Ruse od Hrov ločijo. Valaški narod kaže, da so že za rimskih časov v podonavskih deželah Slovani prebivali, ko so jeli Rimljani tje zahajati in tako s traškimi Geti in Slovani v sedanji rumunski narod se zedinili in premenili.

(Konec sledí.)

Lepoznansko polje.

Čez trideset let.

(Konec).

Prebravši to pismo polijejo gospodično Marjeto bridke solze; zakaj še le zdaj je živo spoznala, kakošno odbila je srce. Ko se nekoliko upokoji, napiše vsa skésana odgovor poln miline. Ko pismo končá, stopi pred zrcalo, pa kako se prepláši, vidši, koliko premene doneslo ji je trideset let. Živo je spoznala, koliki razloček je sedaj med njo in ono gizdavo gospodično Marjeto, ki je s toliko trmo ostajala zvesta svojemu sklepu, da ne bo vzela v zakon nikogar, ktereга goreče ne ljubi. Al sedaj bilo je vse drugač; zato je bila tako hitro pripravljena na odgovor. Upanje jo iznova nekako oživi ter prebudi k novemu življenju; dozdeva se

ji, da trganje po nogi je odjenjalo in putika jo mahoma zapustila. Pričela se je sukati okoli svojih omar, ogledovati zdavnej že v nemar puščene oprave, skrbno si je spletala svoje že sive in redke lase ter prikrivala jih pod čisto belo zavijačo. Sluga za slugom drčal je v mesto in po štacunah; mojške in krojači sedeli so za mizami, urno šivaje; tigle niso se ohladile in služabnice, vse zaspane, bile so podnevi in ponoči na nogah. Skrbela je gospodična Marjeta tudi za dozdej zapuščeni grad; dala je staviti nove šipe v okna, popraviti strehe in pobeliti zidove. Al nove obleke niso bile v stanu zakriti starih kostí, ne apno pobeliti večletnih marog. Gospodična Marjeta bila in ostala je vsahneta cvetica in grad Lipovski prava pustota. Brala je vsaki dan pismo Ivanovo; potem je poskušala nove oblačila, pregledovala in hodila okoli hiše, zapovedovala, da se imajo omiti vsaki tretji dan tla, vsaki drugi dan čisto zbrisati okna, vsaki dan posipati s peskom dvorišče in pometat dolgo zanemarjene in s travo zaraščene poti na vrtu. Ko pa se je mračilo, sedela je nacišana Marjeta pri oknu, gledala na polomljene dvorne vrata, slušala šumljenje lip ter čakala Ivana.

Ozrimo se tudi nekoliko na njegovo dosedanje življenje.

Ivan, dobivši pred trideset leti od rajne gospé grajšakinje odgovor v Krakovo, napotil se je v Italijo. Poln žalosti in obupa zapisal se je v vojnike, kjer je, iskaje največje nevarnosti napeljeval čete proti neprijatlu pri naskokih na trdnjave; al namesto smrti, katero je iskal, dosegel je le slavo ter zlate rede in svetinje. Iz Italije šel je na Nemško, od tam na Španijolsko. Pri tolikih ranah, ki jih je dobil, bil je res čudež, da ni padel poleg Saragose in da je pete odnesel pri Lipnici. Nadvojvoda ljubil ga je, kakor je ljubil vse stare vojnike, ki so umeli in hitro ter srčno izvrševali njegove povelja.

Leta 1826 bil je Ivan majór v 4. polku topništva. Al starost oglasila se je in opominjevale so ga rane. V zimi tistega leta hudo zbolí; srečno je sicer smrtno bolezen prestal, al mogel je prositi za odpust. Prijazni vojskovodja dá mu brž penzijo, priporoči ga za novo poslavljenje ter vladi predloži, naj ga imenuje nadzornika cesarskih gojzdov. Tako dospel je Ivan zadovoljen v svojo novo domačijo. Najdel je ondi pripravno in lepo poslopje za stanovanje, le malo oddaljeno od majhne vasi, v kateri so edino le gojzdnarji prebivali. Pred njegovim poslopjem bil je velik dvor, ki so ga mejile ogromne stare lipe. Ko je tako pred seboj vidil zagotovljeno si prihodnost, in ker mu je njegov poklic, ktereга se je urno privadil, puščal mnogo prostega časa, pričel je čutiti svojo samoto. Tako zapuščen in nevesel sedel je nekega večera v vrtni lopi. Nenadoma spomni ga šumi-joče lipe živahno onega časa, ko se je ločil od košate gospodične Marjete, katero je ljubil z vso srčnostjo prve ljubezni. Obraz njeni živo se je pokazeval pred njegovimi očmi, — solzica mu porosí dolge sive brke. Vstane, podá se v sobo in napiše našim bravcom znani list do gospodične Marjete. Čez mesec dni dobil je odgovor. Koj drugi dan napotil se je v Varšavo, ondi dobil je pri svoji gospóski dovoljenje za ženitev in urno odpravi se naprej v Vladimir.

Ko se je približeval mestom in vasém, ki so mu bile dobro znane, čudne čutila stiskale so mu dušo. Vse se mu je zdelo, da je postarano, razpadeno. Prvikrat pričel je zdaj premišljevat, kako silne premembe nanaša preték tridesetih let in nehotoma je prepadel. Kolikor bliže bil je koncu potovanja, tem bolj so ga strašile nemile slike, toliko hujše mu je tolklo srce. Ni bilo več delječ do namenjenega kraja. Zdaj zapové kočijažu, naj počasi vozi. Ko zagleda vas Lipovo in njene zapuščine, napol zrušene bajtice, zanemarjene vrte, od plotov samo stebre še po zemlji ležeče, — in grad rajne gospé, nekda izgled najlepšega reda in skrbnega gospodarstva, zdaj pa — vse razpadeno in zaraščeno: ga prešine strah; popade vajete, ustavi konje in pustivši voz s kočijažem vred pred vasjo gré sam v Lipovo. Bilo je še zgodaj v jutro, nikogar toraj ni srečal,

kar mu je bilo tudi po volji; nikogar namreč ni želel kaj prašati, ker bal se je žalostnega odgovora.

Pridši bližej grajšine, zasliši naenkrat jok in neki hripav glas. Stopi toraj na stran ter skrije se za bližnji gosti grm. Od tukaj vgleda neko grbasto starko rumenkastega lica; nekoliko kitic sivih las viselo ji je izpod razkuštrane nočne kapice, razdrapana obleka pokrivala ji je usahlo telo, z roko pa opirala se je na paličico. Gospod Ivan ni hotel verjeti svojim očem, mrzli znoj stopi mu na čelo in noge so se mu tresle ko takrat, ko je vstal z nevarne smrtna bolezni. Mislil je, da to mora ključarica gospodične Marjete biti, ter je poslušal napenjajoč vso pozornost.

„Lenoba nečimerna!“ — rjula je starka — „tál nisi oprala, moje kikle nisi ogladila, zdaj pa se še tukaj skrivaš, samo da moreš spati; on pa bo morebiti že danes prišel“. In pri teh besedah začne klepati s palico po mladi deklici.

„Za Božjo voljo!“ — tarnala je uboga deklica — „kaj nisem celo noč čula in delala? Kaj morem zato, da sem že proti jutru enmalo zadremala“.

„Da mi koj greš na delo, lenoba!“

Dekla skoči zdaj, gospodinja Marjeta pa še vedno ragljaje krunčala je za njo, opiraje se na svojo palico.

Ivan stal je dolgo za grmom, strmeč in prepaden. Ni vedel, kaj bi storil; čast, poštenje, sramota in neizrekljivo mrzenje borilo se je v njegovi duši. Bolje mu je bilo stoječemu pred Saragoso v vojniškem redu, pričakovaje vsaki čas, da ga bodo podzemeljski podsipi z vojsko in obupajočo obsedeno trdnjavo bruhnili v zrak. Poslednjič nadvlada mrzenje v njem.

Še enkrat pogleda žalostne razvaline nekdanjega srečnega kraja, milo se razjoka ter se vrne po stranski stezi — nikdo ga ni zapazil — do kočije. Zapové kočijažu obrniti, in hajdi: z Bogom Lipovo! na veke.

Zastonj je gledala omamljena Marjeta celi božji dan na cesto proti Vladimiru; zastonj je vsaki dan po zajtrku, južini in večerji prebirala milo pisemce; zastonj se je skrbno napravljal, zastonj marljivo gospodinila; zastonj vse pripravljala, da bi spodobno sprejela milega gosta. Ko že črna noč pokriva zemljo, — ko že vse molči v gradu, sedi še gospodična Marjeta otožna pri mizi, posluša šumljenje lip in čaka — Ivana.

Al Ivana — ni ga nikdar več!

Poleg ilirskega prevodil Jos. Levičnik.

Jugoslavenstvo slovo.

* *Gr. Krekove poezije.* V popisu slovenskega slova lanskega leta najdemo skoraj čisto na koncu omenjene te „Poezije“. Marsikaj lepega se je spisalo lani; poezije so sklenile staro leto in njegovo slovo. Zdi se mi, da so nam podale prijazno roko na razpotju v novo leto, rekoč: „Nate, mili Slovenci, darilce za novo leto; ljubite se med sabo; saj v bratovski ljubezni bo Vas mati Slava spoznala, da ste njeni verni sinovi.“ In Slovenija je veselo pozdravila mladega pesnika, strastno je srkala iz globokega vira njegovih nježnih čuti.

Ni moj namen tukaj spisovati kritike o Krekovih poezijah. Ko bi kritiko o pesmotvorih začel spisovati, bi se mogel držati zunanje oblike in razviti tudi duševne nagone; v obče bi mogel dokazati, da so poezije lepe v sliki, pravilne v obliki. Pa zakaj bi se ondi trudil, kjer je že vsak čitatelj prepričan njih lepote ali vrednosti! To bi bilo ravno toliko, kakor da bi Vam hotel dokazati, da Sava teče nazdol, ne pa v breg. Ako so že misli na svetu različne, kako ne bi bile čuti, kojim še včasih pravega pomena dati ne moremo! Dopadajenje na kakovi stvari ni obče. Marsikteremu se dopada lepi razgled s Triglava; pa marsikteri se posmehuje onim gospodom, ki nalašč najemljajo vodje na strme planine. Iz cele Evrope romajo

ljudje, ki imajo voljo in dnar, v švajcarske planine, samo da bi si pogledali njih lepoto in veličastnost, da bi tu na najvišjih evropskih planinah se tudi v naravnem svetišču najlažje povzdignili k najvikšemu — k Bogu. Pa tudi veste, da je slavni Juli Cesar večkrat prekoračil ravno te planine. Pa takrat še ljudje niso imeli čutila za naravne lepote. Spisoval je med temi planinami po poti slovniško razpravo: „de analogia!“ Vidi se toraj, da se ta reč temu dopada, onemu ne, — da se ista reč sada dopada, sada pa ne. Različnost veka, oseb, omike itd. je sila važna o tej reči. Opustivši toraj vse razgovore, ogovore in zgovore Krekovih poezij, bi rad le na kratko omenil njih duh, vrednost in jezik.

Gospod Gr. Krek je mlad mož, kar nam njegovi mladosti prirojena bojazljivost dostikrat zagotavlja v poezijah. Gotovo je, da še toraj ona raznova njegovega duha mogoča ni, ktera kinči starejše može. Obsežek njegovih predmetov še ne more biti tako obilen. Vendar pesniška njegova žila terja predmet za poetično obdelovanje. Zato mu je treba bilo se polastiti najbližnjega in občnega predmeta — ljubezni. Dasiravno bi priznali, da še si ni obsvojil obširnosti (ekstensivnosti) predmetov, vendar tajiti ne moremo, da mu je dana velika zmožnost (intensivnost) čuti. Ta lastnost je posebuo darilo narave in znači sposobnost (individualnost) umetnika, posebno pesnika. Prvi moment (obširnost) pa je obče blago za vsakega, kdor koli si ga hoče in zamore obsvojiti. Toraj se nam ni bati, da si gosp. Krek ne bi raztegnil sadašnjega okroga svojih poetičnih predmetov. — Pa tudi ljubezen je pri njem razcepljena po predmetih, na ktere se naslanja. Njegove strune niso le „imé slavile ljubljene device“, ljubezen njegova je trojna. V marsikteri pesmici slavi njegovo hvaležno srce ranjko mater, ktere vrednost je zapopadel tako dobro, kakor Napoleon I., ki je rekel, „da je vse dolžan svoji materi“. Naš pesnik ji plačuje svoj dolg v milodišcih rožicah, ktere ji na grob sadí in z vročimi solzami zaliva. Največ mu pa velja domovina. V lepo pesem je njegovo pero sležilo vse tri predmete, v pesem: Trojna ljubezen. Komu se ne dopada njegova misel in čut, kdo mu bo zameril njegovo ljubezen, ako poje:

Kot ljubil mamó sem in ljubo blago,
Zdaj ljubim narod, domovino drago;
Kdo more to ljubezen mi še vzeti,
Kdo želje, ki jih zdaj gojim, podreti?

Poznamo veliko število liriških pesnikov. Pri večini nahajamo tudi po ljubezni osrečeno veselo srce. Pa neka pelinova grenkost in kačji strup se je vmuznil v nježne rožice, iz kterih so spleteni njegovi venci. Da nas razveseljuje s svojimi pesmami, je sam odrekel posvetnemu veselju.

Modrica pesniku je liro dala,
Veselja dom je drugim odkazala.

Naj že je grenak sad njegovih čuti, naj ga že svet toliko prevara, — prevaranje samo ga usreči. Bolniku je včasih strup k zdravju: le bolno srce oživlja še strupena prevara. Kako lepo in resnično poje Torkvat Tasso:

Così all' egro fanciul porgiamo asperso
Di soave licor gli orli del vaso;
Socchi amari ingannato intanto ei beve
E dall' inganno suo vita riceve.

Le en ugovor zoper vrednost omenjenih poezij naj na kratko odvrnem, namreč, „da niso druga kot posnemanje Fr. Prešerna.“ Kot lirična pesnika si morata biti enaka — v čutih. Brez čuti lirike ni. Ravno tako bi lahko rekel, da je naš pesnik nasledovavec Lenau-ov! Kar se oblike tiče, mu še želimo novega uspeha, zagotavlja ga, da nam je zmirom bolj všeč, ako rajši nasleduje domače pesnike, kakor ptuje. Le po tem načinu imamo pričakovati naraven razvitek narodnega slova; le tadaj se bo domače drevce presajeno v domači zemlji tudi globoko ukoreninilo. Da je g. Krek po izgledu Prešernovem svoje sonete vijal, ne bo-